

ТВ ЦВРЧАК НА ОГЊИШТУ

ГЛАВА ПРВА у којој писац покушава да вас уведе у једну невероватну приповест која се можда и вама догодила или ће се догодити, свеједно.

Оне вечери када се очекивао долазак Нове године, оне вечери када је она, кокетно се смешећи, на опште изненађење стигла тачно, присуствовао сам малој, стравичној бајци у стилу најпесимистичнијих предвиђања господина Велса. Дозволите ми да вам је испричам, упркос томе што овакве бајке могу веома да шкоде угледу телевизијског критичара, чији би посао требало да се састоји из низа веома прецизних опаски о квалитету глуме, сценографије, костима и сличних ствари, једном речју, од судова који ће на неки начин бити судови вечности. Ипак, усуђујем се да вам испричам бајку, чији сам и сам учесник био читавих неколико сати, на сличан начин на који се предавао лудилу мескалина сасушени господин Хаксли, излазећи из царства дрога трезан и са запањујућим открићима. Замените реч мескалин речју телевизија и имаћете исто тако опасан експеримент, можда и опаснији, због тога што се мескалин не узима сваке вечери сем уторка, као што се узима дрога звана телевизија.

ГЛАВА ДРУГА у којој се излаже случај скромног купца који у своју кућу уноси чаробни екран и то како скромни купац пада у његову власт. Ради јасноће писац ће покушати да ову главу напише готово телеграфским стилем.

Човек ставља хрпу новчаница на тезгу продавца телевизора. Затим ставља телевизор под мишку и пролази градом. За њим се вуку жице.

У за сада угашеном екрану одсликавају се лица пролазника, небо у децембру, игличасто грање са ивице улица, аутомобили у пролазу. То је последњи пут што човек види свет око себе.

Затим телевизор добија почасни угао у најлепшој, често јединој соби човекове куће. Ствари се мало размичу, да би дале што истакнутије место овом полудрвеном – полустакленом предмету који равнодушно посматра ормаре, лица, јела и буји-баји бебе у сламнатој корпи.

Долази свечани тренутак, човек укључује апарат. Спектакл почиње.

Настаје чувена драмска ситуација са Трећим који се меша у живот.

Тај Трећи, не спава са женама – он чини много гору ствар, он са њима сања. У лошим драмама у Трећег се може пуцати, могућно је битангу бацити кроз прозор или га натерати да као од мајке рођен стоји на симсу десетог спрата, док ви следећег дана не одете на посао. У овој бајци, коју без успеха покушавам да напишем што је могућно краће, Трећем не можете ништа. Јер Трећи – то је телевизор, који сте сами увели у породични круг.

ГЛАВА ТРЕЋА у којој писац ипак успева да се приближи суштини по цену нечувених напора. Чувени хумориста и друге приче.

Долази Нова година.

На столу се налази ћурка ако сте под јаким западњачким утицајем, а прасе, ако негујете национални стил; печени во, ако сте мегаломан, а печени врабац ако живите од писања.

Тамо су такође: јелка, папирнате салвете, свеће, виљушке, поклони које вам је препоручила „Илустрована Политика”, сода бикарбона, сланик, неколико угинулих успомена, конфете које вам се лепе за језик и осећање среће и Чарлс Дикенс, гарниран са: „Twinkle, twinkle little star...”

Појављује се светло на екрану, појављује се чувени хумориста и његова трупа, а повремено костими из Етнографског музеја играју неке чудне игре будући у вама сећања на херојско време, у коме су величанствени покрети наше историје били кореографисани у стилу „Смрт белог лабуда”.

И гле, чувени хумориста подиже свој поглед према неколико милиона лица и каже: „Одрежите парче гибанице!” Сви одрежу парче гибанице. Затим он каже: „Наспите чашу до врха... Такооо... Сада је попијте!” Сви наспу чашу до врха и низ неколико милиона грла у том тренутку клизи вино.

Не одвајајући погледе од екрана са кога им стижу наређења, неколико милиона гледалаца испија чаше, једе торту, љуби се у дванаест сати. Пољубац је наравно веома кратак, јер се програм одмах наставља даље. Стаклена справа са почасног места у соби командује са неколико милиона живота. А пошто она обично стоји на сточићу, изгледа као створење са неке друге планете, створење са четири танке ноге и великом главом.

ГЛАВА ЧЕТВРТА. Логична предвиђања у стилу Велса. Како ћемо се волети, и те ствари.

Пошто телевизија изгледа веома брзо напредује, није далеко дан када ће нам издавати наређења било какве врсте у било каквим приликама. Можда ће она заменити наша љубавна шапутања, можда ћемо седети на каучу и чекати

да чувени хумориста каже: „Сада нека дама стави своју главу на ваше раме! А ви је нежно пољубите у потиљак!”

Можда више уопште нећемо моћи живети без телевизије, а најстрашнији дан у нашем животу биће уторак – дан када нема програма. Уторак се неће штампати у календарима. Уторком нећемо живети. Уторком ћемо седети у мраку са рукама на крилу. Јер неће бити никога да нам каже шта треба да радимо. Али ја се не дам – када је чувени хумориста наредио да у своје чаше наспемо вино, ја сам заинат насуо ракију. Изгледа да ништа није приметио! Иначе, то би могло имати страшне последице по мене... Могао бих бити оптужен да немам смисла за колективно сечење торте! Страшно!

ТВ КАБЕЗ

СА НОСТАЛГИЈОМ се сећамо времена када смо одлазили на неки филм као на право ходочашће, времена када смо тај догађај прижељкивали преко целе недеље. Погледајмо, шта је телевизија у томе изменила!

Између два гледања филма се живи. Ако разгрнемо завесу механичке навике због које нам се чини да одлазимо на филмове, открићемо чињеницу, да ми тамо идемо у моментима када нам се наш живот чини сивим и монотоним, када поуздано знамо да пред нашим сатима не стоје никаква чуда.

Филм, то је животна инјекција, извесни концентрисани сок виталности који примамо с времена на време, да би свој живот учинили узбудљивим, да би га покренули са мртве тачке на којој се често нађе. Поставите себи сасвим обично питање: Улазите ли у биоскопску салу и онда када имате изгледа да проведете изузетно узбудљиво вече на неком другом месту? Не познајем много људи који би сопствени жесток живот заменили мирним седењем пред квадратом осветљеног платна. Они који то ипак чине могу се поделити на две врсте; на особе које се плаше јаким узбуђења што им их нуди животна ситуација у којој су присиљени да учествују, и друге, којима је филм на неки начин посао. Уживање ових првих на филму, личи на сцене из неког криминалног филма у коме Белмондо утрчава у кино-дворану да би пред полицијом која га гони заметну траг. Но, он ће ипак једног часа, једног дана морати да изађе напоље пред улаз, он ће морати да буде ухваћен, јер

је потражио склониште и заштиту у пределима сна, који никога не могу заклонити од прогонитеља.

Шта добијамо за та два сата?

Неко други за нас пронађе кораке и речи које нам најбоље одговарају. Неко други нам покаже да нисмо сами на свету, да невоље у којима се налазимо постоје од његовог постанка и да су решиве или нерешиве, свеједно, али да су својина свих људи. Тако нас филм лечи од усамљености. Неко други нам исприча наш живот. Резимира га и упути једним могућим правцем. Неко други нас проведе кроз пределе и опасности, попут бога Сна из Андерсена који проноси дечаке изнад кровова Копенхагена, без тежине и у лету.

Када се чаролија заврши излазимо, и сутрадан нам је пријатније у сопственој кожи. Ако знамо да извучемо закључке, нерешиви призори за нас више не представљају загонетке.

Уколико нисмо толико паметни да их дешифрујемо ипак осећамо да смо се малчице променили, ако ништа друго почињемо схватати лепоту наших корака, поправимо косу на начин на који је то чинио главни глумац, или сасвим изненада у нашој кухињи препознамо чудновато лепу сцену синоћњег филма.

Једном речју, филм нас је нагнао на акцију, овај пут пренесену у наш живот. Акција је код свакога различита, што зависи од степена узраста, образовања, порекла и мноштва других ствари из домена социологије и психологије. Углавном, неко време ми живимо трошећи залихе које нам је поклатио филмски приповедач, а када се оне исцрпу, постаје нам изненада досадно и тада се обично каже: „Откада нисам био у неком биоскопу!” Одлазимо тамо поново и ту је круг пријатељства са филмом наново затворен.

Контакт између филма и гледалаца одвија се у правилним циклусима пуњења и пражњења. На овом месту склапања круга, долазимо до телевизије.

Мноштво људи живи у преподневима која испуњавају досадни послови. Они те послове обављају на начин на који гимназисти пишу неки изузетно досадан писмени задатак из латинског језика. Велики део виталности човеку преостаје за поподневне часове, одређене за емотивна пражњења, за живот у једном друкчијем супстанциранијем облику. Човек који је пола дана провео у раду, од поподнева очекује авантуру, јер рад што га је обављао у много случајева није апсорбовао његову потпуну личност, већ само један њен део. Разумљиво је да ће књиговође после скидања сивих одела у пола три, попут Волтера Митија, очекивати метаморфозе у Кристифора Колумба, у Жан Пол Белмонда или у неког за кога се поуздано зна да има дане испуњене авантурама и узбуђењима. Ако таква личност поседује телевизор, она ће по доласку кући окренути дугме и слике ће истога часа стићи у његову собу.

Постоји много порива да се окрене то дугме.

Један од њих гласи: „Уморан сам и мрзи ме да изиђем на улицу у свој живот. Нека живот дође у моју собу; уснут ћу моћи и да лешкарим! Можда ће ми телевизор данас поклонити нешто изузетно? Нешто, што треба неизоставно видети. Ко зна? Да чекамо!”

Тако почиње да се одвија сивобели калеидоскоп призора. Он тече као непрекидна кавалкада која на моменте убрзава и успорава ритам, мења садржаје и подручја, нешто што тече, што благо тече као шапат који успављује. То су призори од којих је немогуће побећи у другу собу, јер непрестано маме, непрестано обећавају... Између одласка

у кинематограф и окретања дугмета у својој сопственој соби, постоји битна разлика. Она се састоји у томе што се између гледања два филма одвија наш сопствени животни филм, док између два телевизијска гледања не постоји никаква пауза у којој бисмо употребили знања и емоције стечене кроз контакте са малим екраном. Не постоји предах у коме бисмо испитали оно што је телевизија оплодила у нама. Постоји само једно бесконачно гледање, које не оставља могућности да се утисци среде, да се учини коначни обрачун између онога што смо видели и онога што хоћемо.

Пратимо путовања која никада нећемо обавити, видимо лица која никада нећемо упознати, добијамо вештачку замену за прави живот, који не живимо. Налазимо се на најбољем путу за „незадовољно пустињаштво међу зидовима наших соба” како каже Рудолф Арнхајм. Варамо се ако свакодневно гледање телевизијских програма сматрамо само интермецом у нашем дану. Ако свакога дана пред телевизором проведемо два до три сата, ми за то време стварно живимо. Свака ствар се у животу плаћа. Ова се плаћа стварањем јаза између нас који гледамо у екран и оних који имају ту срећу да немају телевизоре, већ су присиљени да до гуше буду упетљани у истинске догађаје.

Данас, када већ имамо телевизију на пристојном нивоу, морамо пред њу поставити задатак да своје емисије усмери у духу активизације наших успаваних чула. Тај задатак састоји се у томе што она треба да пронађе такве речи и такве слике, такве поруке, после којих ћемо пожелети да и сами закорачимо у ствари које нам је показала. Она мора из догађаја извући такве уметничке вредности и истине, које ће оплеменили голу информативну страну појава. Она нас свакога дана мора терати и нагонити да

живимо, да се опредељујемо, да престанемо бити само равнодушни голи посматрачи са глађу у очима и ничим у срцу.

Њен највећи задатак лежи у томе да нас научи како да је напустимо и станемо пред најчуднији и најпотпунији екран живота.